

*Waarom
(onderwijs)pedagogiek
fundamenteel praktisch is*

VBSP-conferentie

2-10-2025

Jacqueliën Bulterman-
Bos

Twee werelden

handelen

Klassenassistent Chinatown San Francisco

Stage basisonderwijs

Leraar funderend onderwijs

Leerplicht

Hele dagen op school

Opvoeding nodig

reflectie

- Gasthoogleraar Berkeley
 - Lector
 - Universitair docent
 - Lerarenopleider
- Student
onderwijskunde/peda

Carrière

Zelfstudie

(Jong) volwassenen

Complexiteit praktijk

“Ik wil niet met haar lezen, zij is veel te slecht voor mij”!

Werelden verbinden?

Paradoxen in de pedagogiek

Führen oder wachsen lassen (Theodoor Litt, 1927)

Allebei belangrijk: recht doen aan tegengestelde waarden

This Photo by Unknown Author is licensed under [CC BY-SA](#)

Nabijheid en distantie

Figures 1 and 2. Baby slings and carriers are ways of negotiating the tension between the pedagogical antinomies of *distance* and *proximity*. When compared with traditional Western ways of negotiating these tensions, it is clear they emphasize *proximity* over distance. Figure 1 is from the German Federal Archives, likely originating from Tibet (courtesy of Wikimedia commons). Figure 2 shows a contemporary baby carrier (Mats Eriksson; Flickr).

Vrijheid en gebondenheid?

Figure 3. Cyclist and bike trailer with children. (Public domain: <https://www.wallpaperup.com/593177/593177.html>)

Friesen & Su (2023) What is pedagogy?

Paradoxen/ antoniemen:

Differentiatie en integratie

Spontaniteit waarderen/impulsen controleren

Zichzelf accepteren/(van anderen) leren

Hoge verwachtingen/passend onderwijs

Blootstelling/bescherming

Individueel/gezamenlijkheid

Dialectiek: geen definitief antwoord

Parker Palmer

Pedagogisch handelen vereist een hogere graad van bewustzijn dan waar wij gewoonlijk in verkeren – en bewustzijn is altijd groter in een toestand van creatieve spanning.

Normatieve professionaliteit

- Geen standaardoplossingen
- Pedagoog moet situaties zelf interpreteren
- Keuze voor handelingen zijn waardengedreven
- Relatie belangrijk
- Juist oordelen
- Wat is juist?

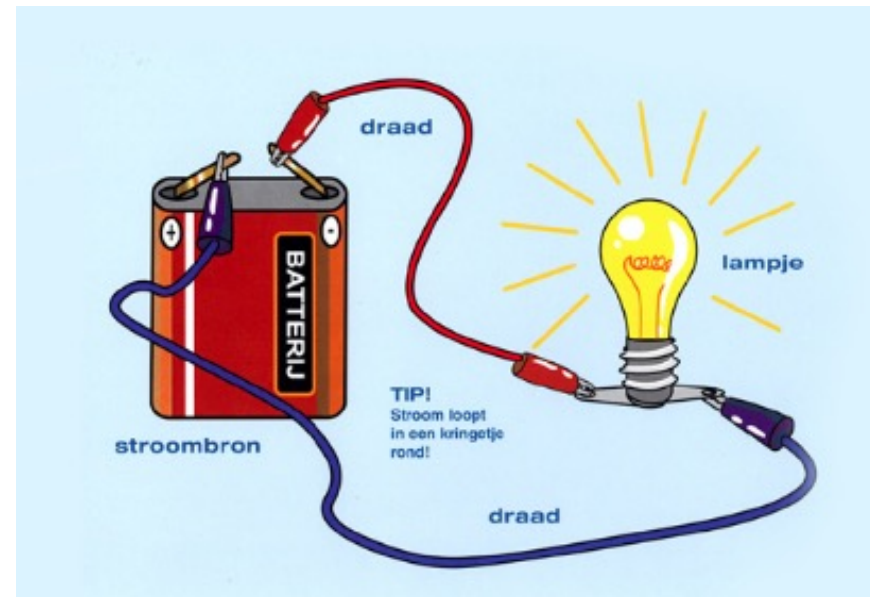
Normatieve professionaliteit

Prioriteitstelling door
personen

Technische professionaliteit

Het werkt of het werkt niet
Buiten persoon om

Goede relatie belangrijk

Wetenschappelijk
vooruitgangdenken:

- Effectieve aanpakken: te hoge verwachtingen
- Alternatief: 'relationeel ploeteren' (Jim van Os)
- 'Aanpak' geeft structuur aan de werkwijze therapeut

Pedagogiek (Friesen & Su, 2023)

- Expliciet maken van spanningsvelden en de (normatieve) afweging
- Theorie: descriptief/inductief i.p.v. prescriptief en deductief.
- Spanningsvelden kunnen alleen 'opgelost' worden in de praktijk

Dilemma's

- Regel: vinger opsteken
- Toch roept een jongen iets door de klas,
- Minder gemotiveerd, opmerking over de les.

Conflicterende prioriteiten

Relatie?

Competentie?

Autonomie?

Orde in de klas?

Dilemma!

Handelingskennis

(Mini)experimenten in de praktijk. Reflectie: bevalt het?

Persoonsgebonden kennis: *Tacit knowledge*, praktische wijsheid

Professioneel leren oordelen door oefening en reflectie

The Reflective Practitioner

How Professionals Think in Action

Donald A. Schön

Fietsen leer je door te fietsen

Professioneel leren
handelen veronderstelt
constante vorming van

- je manier van kijken,
- je manier van voelen
- en handelen

Tacit knowledge: kennis
van hoofd, hart en handen

Professioneel oordelen: denken én doen

- Kost tijd
- Nooit uitgeleerd: blijven leren
- Door tegenstrijdige doelen nooit volmaakt
- Tacit knowledge: moeilijk overdraagbaar

CONFERENTIE
hetlerenvandocenten
detienduizenduur
DINSDAG 26 JANUARI 2010 LEIDEN

Theorie: taal van het handelen

Theorie kan helpen om
meer te zien

Draagt bij aan een
gezamenlijke taal

Maar garandeert geen
succes

Theorie: taal van het handelen

Wedstrijdanalyse

*De diepte ingaan
Inzakken
Aanspeelbaar zijn
Kansen creëren
Tussen de linies lopen*

Theorie: taal van het handelen
Geeft GRIP op het handelen

Conceptueel gebruik: Theorie

‘Theorie: hulpmiddel om een doekarwei te klaren.’

Niet meer betekenis dan gereedschap voor loodgieter.’

‘Vorm van kennen en een hulpmiddel bij het kunnen.’ (Ter Horst, 1980)

Meer zien dan voorheen (Verloop, 1989)

Theoretische kennis is hulpmiddel

Veel weten over pedagogiek is niet hetzelfde als pedagogisch kunnen handelen

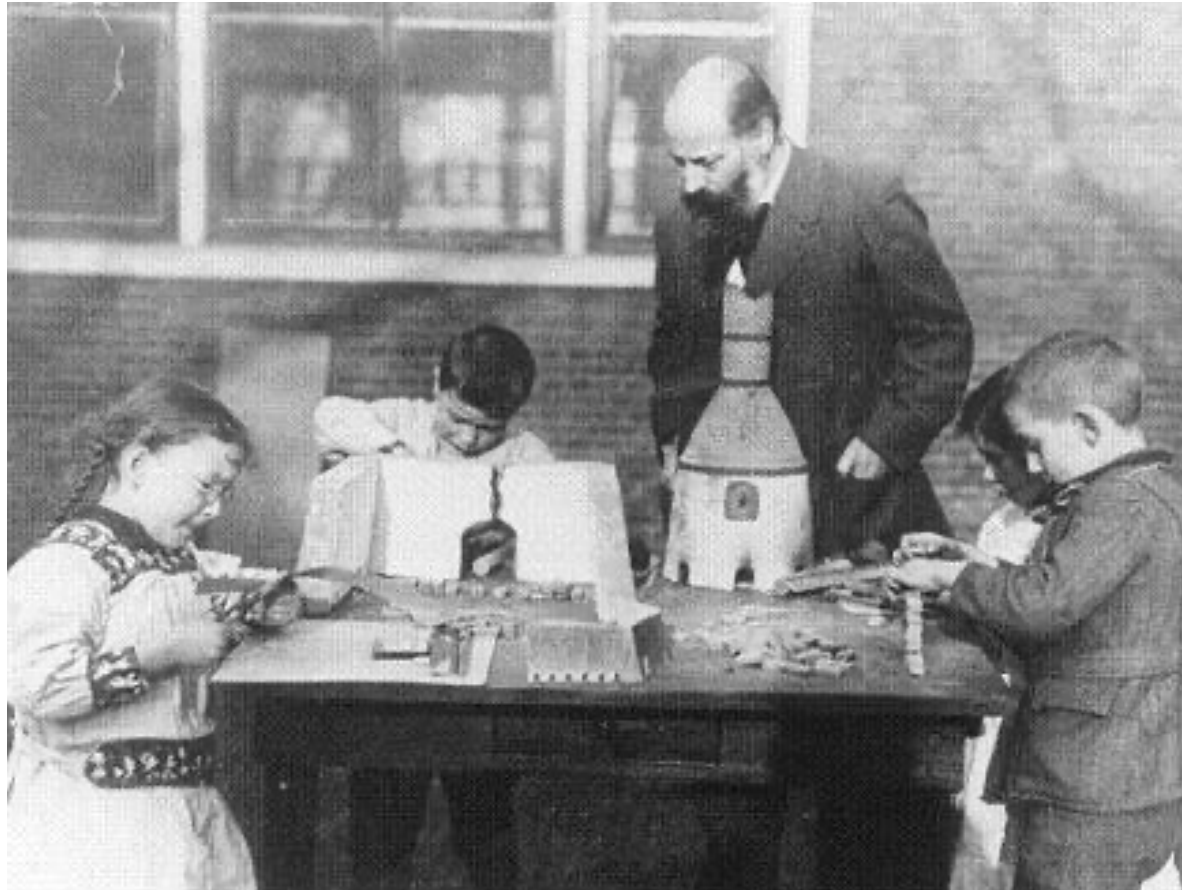
Het gaat wél om handelen

Idealen in de praktijk brengen

Kennisontwikkeling op de werkvloer

We moeten theoretische kennis en praktische kennis altijd bij elkaar brengen

Handelingskennis op begrip brengen

“Niemand doet
dat hier”

Waarom werkt het?

Iedereen draait
zicht om

Waarom doen ze dat?

Handelingskennis op begrip brengen

“Niemand doet dat hier”

Waarom werkt het?

Gebruik maken van groepsprocessen

Kind helpen om bij de groep te horen

Kennisonontwikkeling op werkvloer

Persoonsgebonden daden

Expliciete woorden

naar

Persoons-
gebonden
daden

Socialisatie

Praktijken bestuderen

Externalisatie

begrippen, metaforen,
analogieën

naar

Expliciete
woorden

Samen-
werken

Probleem
conceptua-
liseren

Internalisatie

Praktijkkennis ontwikkelen

Combinatie

Kennis uit andere
bronnen

van

Aanpak uitproberen

Seci-model

Nonaka & Takeuchi 1995

- Samen voelen:
gezamenlijke tacit
knowledge
- Niet objectief , vandaar
second opinion,
- maar wel professioneel!

Tacit knowledge: **waarnemen**

Zien: is dit schurft?

Lijst van symptomen is niet
genoeg

Niet uit een boek te leren.
Artsen moeten patiënten
blijven zien

Overeenstemming binnen

(Onderwijs)pedagogiek vraagt ook diagnose

ik heet ismael

ik ben 13 jaar

ik ben geboren In het ziekenhuis

Ja, ik heb 3 broers en 1 zusje

Mijn familie komt uit Marokko

Ja vaak.

Het liefst Marokkaans

Ja in het Nederlands

Klopt marokkaans .

Ja in andere talen

Samen leren op de werkvloer

- Kenniscentrum: de school
- Hoe te handelen staat centraal: kennis van hoofd, hart en handen
- Handelingskennis op begrip brengen.

Meer opleiden in de praktijk

Haal de praktijk (nog)
meer naar de opleiding

Langeveld had een
ambulatorium

Praktijk verrijkt de theorie

Artsen in opleiding worden opgeleid
door praktiserende artsen in
aanwezigheid van patiënten

Pilot om lerarenopleiders
voor de klas te krijgen

Betaald door de
onderwijsregio

Hybride rol opleider?

- Handelen met kinderen én pedagogen opleiden
- Student: meegaan in de verbinding theorie en praktijk die opleiders steeds leggen

Kinderen

studenten

Handelingskennis centraal

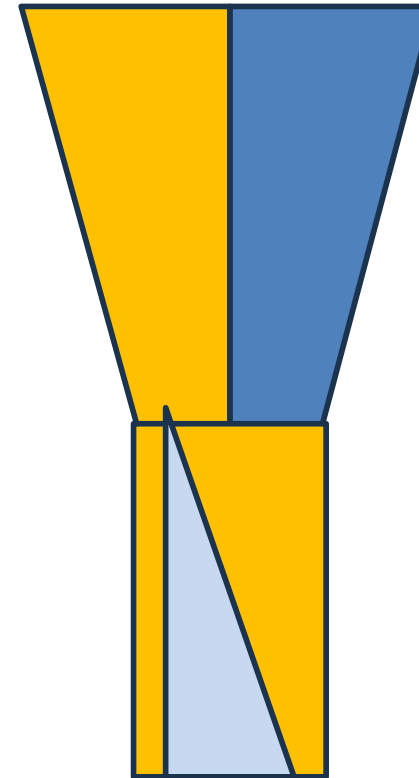
- Hoogleraar/lector
- expert:specialist/onderzoeker/op
leider
- Expert
- Vakbekwaam
- Startbekwaam

= rol als pedagoog

= ondersteunend voor andere pedagogen in hybride

= wordt ondersteund door meer ervaren pedagogen

Registratie: voldoende kinderen helpen

Handelen of Zijn

Ook de deskundige wijze staat soms met
handen in het haar

De wijze ontkent het niet

Spanning van paradoxen aangaan kan pijn
doen

Onze persoon staat altijd op het spel; we
zijn altijd in het geding.

E.F. Schumacher, Small is Beautiful

Ons leven lang worden wij geconfronteerd met het probleem om tegenstellingen met elkaar te verzoenen die logischerwijs niet verzoend kunnen worden. Hoe kunnen we de eis van vrijheid en die van discipline samenbrengen? Talloze moeders en leraren doen dat in feite, maar niemand kan de oplossing onder woorden brengen. Ze doen het door in de situatie een kracht in te schakelen die van een hogere orde is, waar tegenstellingen worden opgeheven – de kracht van de liefde (...) Problemen die ons in verschillende richtingen sturen, noodzaken ons als het ware ons in te spannen om boven onszelf uit te stijgen; zij vragen om krachten van een hoger niveau, roepen die daarmee ook op en brengen daarmee liefde, schoonheid en waarheid in ons leven. Alleen met behulp van deze hogere krachten kunnen de tegenstellingen worden verzoend in de bestaande situatie.

Binnenkort:

*Een wetenschapper voor
de klas. Pleidooi voor
praktijkkennis.*